

KULTUUR.
POSTIMEES.EE**Suri Estonia solist Maarja Haamer**

Meie seast on lahkunud kauaaegne rahvusoperi Estonia solist Maarja Haamer (17.09.1938–9.03.2021). Tartus sündinud sopran lõpetas 1967. aastal Tallinna Riikliku Konservatooriumi laulu erialal. Aastatel 1961–1962 oli ta Vanemuise teatri koorilaulja ning 1965–1991 Estonia teatri ooperi- ja operetisolist, tegutsedes ühtlasi laulu-opedagoogina Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias aastatel 1985–2005.

Haamerit on iseloomustatud kui lüürilist, suurekõlalist ja sooja tämbriaga sopranit, kellele sobis eriti siiraste ja õrnade kangelannade kehastamine. Tema karjääri jääb ilmetama üle 40 eriilmelise rolli, millest tõusevad esile näiteks Tatjana «Jevgeni Oneginis», Marchallin «Roosikavaleris», Elisabeth «Don Carloses», Mimi «Boheemis», Nedda «Pajatsites», Micaëla «Carmenis», donna Elvira «Don Giovanni» ning paljud teised. Ta on esinenud kontserdilauljana ja salvestanud ka Eesti Rahvusringhäälingu fondi.

Rahvusoper Estonia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, kultuuriministerium ja teatrilii mõtlevad tänutundega armastatud lauljale ning avaldavad sügavat kaastunnet Maarja Haameri lähedastele.

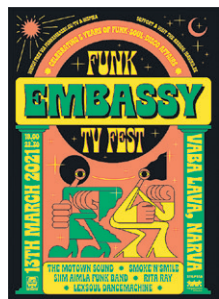
3,2 miljonit eurot eraldas valitsus koroonaaegsete loometoetuste tarvis.

LRis ilmus tore romaan

Loomingu Raamatukogus ilmub Horvaatia viimaste aastakümnete tuntuima kirjaniku Dubravka Ugrešići satiirilise romaan «Romaanijõe forseerimine», mille on serbohorvaadi keelest tõlkinud Madis Vainomaa. «Romaanijõe forseerimine» valmis vaid paar aastat enne Jugoslaavia sõdu ning tõi toona Ugrešićile esimese naiskirjanikuna Jugoslaavia tähtsaima kirjandusauhinna NIN. Romaanis jutustatakse Zagrebis toimuvast tüüpilisest sotsialismileeri kirjanduskongressist, kuhu saabub palju välismaa kirjanikke. Nad tüdinevad aga juba enne algust ametlikust programmist ning romaani tähelepanu koondub kulisside taga toimuvale, kus marutab balkanlik kirgede torm, mida Ugrešić on kujutanud kergetes ja tihti väga naljakates piltides.

Funk Embassy korraldab veebifestivali

Funk Embassy TV-festival toimub laupäeval, 13. märtsil. Narva Vabal Laval toimuvat festivali kantakse üle Telia Inspira kanalil, kodulehel funkembassy.eu/tv ning Funk Embassy Facebooki lehel. Ülekanne algab kell 19. Öhtut juhivad Jüri Muttika, kes teeb intervjuusid kohaliku kultuuri veduritega, ning esinejate vahel lahutavad meelt humoorikad sketšid, peaosas hiljuti teenetemärgiga pärjatud Gameboy Tetris. Üles astuvad Lexsoul Dancemachine, Rita Ray, Siim Aimala Funk Band, Smoke'n'Smile ja The Motown Sound.

71. BERLINALE. Tänavusel Berliini filmifestivalil ei õhetanud säravpunased vaibad, sest kõik istusi

Filmisüüdant pigistab hirm

ÜLEVAADE
HENDRIK ALLA
kultuuritoimetuse juht

71. Berliini filmifestival 2021

1.–5. märtsini veebi vahendusel
9.–20. juunini linastub enamik festivaliprogrammist koos filmitegijate osalusega Berliini festivalikinodes (esialgsel ajal andmetel).

Berliini Potsdami platsil vilistab veebruaris vinge talvetuul, see plats on niimoodi ehitatud. Aga sel aastal pidi ta seal vilistama ilma, et saaks limusiinidest välja astuvate staaride välklambirahes säravaid õhtukleite sakutada. 71. Berliini filmifestival (Berlinale) võttis PÖFFist eeskujuna ja toimus 1.–5. märtsini sel aastal veebis.

Kõik filmistaarid, -lavastajad, -produtsendid jt, kaasa arvatud muidugi filmiajakirjanikud, said viieks päevaks oma telesaate laotada punase vaibakese aseainele ning õhtukleideid ja smokkingud kodudivaanil kortsu istuda. Ei mingit sära ega glamuuri, vaid jöhker töö. Ka programmide filmivalik oli tavalisest mõnevõrra ja tänuväärsest väiksem. Jõudsin sadadest ära vaadata ligi 40 filmi, mis siiski andis küllalt selge arusaama tänavusest valikuprintsipist.

Gorgo Medusal oli nii jube pilk, et kõik elav muutus talte otsa vaadates kiviks. Antiik-Kreeka kangelane Perseus sai koletise tapmiseks Pallas Athenalt head nõu ja särava kilbi, mille peegelpinnalt Medusat võideldes jälgida. See kilp on filmikunst, mis võimaldab meil maailma õudustele otsa vaadata kiviks tardumata. Laenasin selle mitte eriti originaalse mõtte tänavuse festivali Kuldkaru pärjalinud filmist, millest kohe allpool.

Raju provokatsioon

Tänavune programm keskendus üsna selgelt sellele, kuidas muutuvad kinematograafilise loojutustamise moodsed pandeemiast piiratud filmimaailmas ja missuguseid lugusid sellest uuest maailmast üldse rääkida saab ja tasub. Filmitegijate loovuse kiituseks selgus, et meetodeid leiti päris erinevaid ning mitu neist originaalsed ja kunstiliselt kandvad.

Ühelgi aastal ei saa märkimata jätta selle külma sõja aastatel sündinud filmifestivali erilist, poliitilist vaibi ja ka tänavune ei valmistanud selles suhtes pettumust. Ihaidatuima auhinna Kuldkaru andis žürii (kuhu kuulusid sel aastal kuus selle auhinna varasemat laureaati) Rumeenia režissööri Radu Jude filmile «Babardeală cu bucluc sau porno balamuc», mille sõندان kaude eesti keelde tõlkida kui «Peesse keeratud panemine ehk lollipop». Kes oskab, tõlkigu paremini, kuigi kahtlen, kas selleks võimalust ning vajadust tekib. Võib üsna kindel olla, et ilma oluliste kärbeteta «Porno balamuc» ühegi Eesti telekanali programmi ei jõua.

Katia Pascariu kehastab suurepäraselt gümnaasiumiõpetajannat, kelle kodune seksivideo pääseb teatud, seletamata jäävatel asjaoludel internetti ning keda lastevanemate komitee tahab selle tõtu risti puu. Filmi kolm esimest minutit demonteerivadki röömsa häbituse ja detailsusega, mida kaks täiskasvanud inimest omavahel teevad; videoportaal Pornhub on niisuguseid täis. Järgnev triptühhooni laadis film kujutab kangelanna rännakuid jöhkralt seksistlike reklaamide ja kõnniteel parkivate macho-maasturitega täidetud Bukaresti tänavatel; Monty Pythoni stiilis vaimutsev kultuuri- ja ühiskonna nähtuste glossariumi ja lõpuks avalikku «nõiapõletamist» lapsevanemate koosolekul.

Maskide poeesia

Jude film paistab silma brutaalsete plakatlikkusega, niisuguseid finesse, nagu kas või näiteks – märkimata Fellinisid või Tarkovskid – 2018. aastal Kuldkaru võitnud rumeenlanna Adina Pintilie õrnas ja ebamugavas filmis «Ära puutu mind», siin ei ole. Küll on aga tunda «assa raisk, küll me nüüd paneme!» stiilis bravuuritsemist, mis on võib-olla tänapäeva Rumeenia ühiskonnas asjakohane. Kindlasti kõneleb 15–25-aastase meelelaadiga publikut. Tähelepanu vääril film selle eest, kuidas kolmandas osas kasutatakse tänapäeval obligatoorseid koroonamaske tegelaste iseloomustamiseks ja hinnangu andmiseks: kes millist kuidas ja kas üldse kannab, millest

Raúl Briones alkohoolikust politseinikuna meisterliku montaažiga Mehhiiko filmis «Una película de policías».

Ferenc Szabó kehastab stoilist, õuduste all kivistuvat sõdurit Ungari filmis «Természetes fény».

FOTO: FILMIKAADER

võib taas lugeda viidet antiikkultuurile.

Justkui mask oleks ees ka parima režissööri Hőbekaru saanud Dénes Nagy debüütfilmi «Természetes fény» («Loomulik valgus») peategelasel Ungari sõduril (Ferenc Szabó), kes peab 1943. aastal Ukraina soodes partisanena taga ajama. Tumepruunis koloriidis rõhuv sõjafilm koos obligatoorse küünipõletamisega tegeleb süü ja

Dieter Bachmann (keskel) hiilgab omanimelises ülipikas dokumentaalfilmis õpetajana.

FOTO: FILMIKAADER

Tina rusika ja mikrofoni vahel

ARVUSTUS
HENDRIK ALLA
kultuuritoimetuse juht

«Tina», 2021

Dokumentaalfilm, režissöör Danile Lindsay ja T. J. Martin
Maailmaesilinastus 2. märtsil Berliini filmifestivalil (Berlinale Special), kestus 1 tund ja 58 minutit

Maailmakuulus lauljatar Tina Turner polnud oma karjääri alguses ei Tina ega Turner. Selle nime ning võtme oma saatuse avamiseks andis talle lauljataril esimese abikaasa Ike Turner, kes võttis sisuliselt otse Tennessee puuvillapõllult tulnud häbeliku tütarlapse Anna Mae Bullocki oma ansamblist lauljaks ja naiseks.

Selle teadmise saab vaataja kaasa Tina elulooilmist, ja veel kuidas saab! Ike Turner oli teatavasti joodik, narkomaan, sadist, naisepeksja, šovinist ja üldse iga-

vene siga, mis ei takistanud tal olla ka suurepärase muusik (veel oma surma-aastal 2007 ilmunud albumi «Risn' with the Blues» eest sai ta viimase Grammy).

Esimene tund filmist «Tina» räägibki mitte niivõrd tema muusikast kui sellest, kui muserdav oli elu Ike'i kõva rusika ja mikrofoni vahel. Alles 1976. aastal õnnestus Tinal vägivaldsest mehest lahutada (vaimse vabaduse selleks andis budismiharastus), kusjuures kohtust ei saanud ta kaasa pennigi seni teenitud raha, aga midagi märksa väärtuslikumat: oma nime. Miljonite dollarite mahus sisu andis Tina sellele muidugi ise 1980. aastatel koos produtsent Roger Davise abiga, kes lauljataril hääle ja olemuse laiadele massidele seeditavasse popvõtmesse keeras.

Lootsin, et filmi teine pool pühendub rohkem tema muusikale, paraku jätkati seal minevi-

Noor Tina Turner 1973. aastal, vabanemiseni vägivaldsest Ike'ist on jäänud veel kolm aastat.

FOTO: FILMIKAADER

kuvarjude klaarimist, nüüd juba võitjapositsioonilt. Mis teha, kunstnike eraelu kipub inimesi ikka rohkem huvitama kui nende kunst, selles suhtes pole «Tina» erand ning tänu sellele

võib ennustada ka suurt publikumenu. Muide, Ameerikas jõuab film HBO kaudu voogedastuskraanidele, aga praeguse seisuga on vist õrn lootus, et Eestis saab seda kunagi kinodes näha.

Turner on seotud ka filmikunstiga; kahjuks märgitakse tema osatähtsime Austraalia postapokalüptilises camp-ulmekas «Mad Max Beyond Thunderdome» ära vaid ühe kaadriga. Märksa rohkem saab tähelepanu 1993. aasta samanimelise albumi tuules ilmunud üsna maotu Brian Gibsoni film «What's Love Gotta to do with It», kus Tina ja Ike'i mängivad Angela Bassett ja Laurence Fishburn.

Kogu sellest oprah-winfreylikust (kes ka ise ekraanile ilmub) suhtedraamast hoolimata võtab see, kui Tina lõpuks laulma hakkab, ikka külma värinat ihule. Ta on võimas! Korraaks pääseb kaamera ka kangelanna Šveitsis asuvasse eramusse, mille interjööri tuletub kangesti meelde kunagi seltskonnaajakirjas nähtud Üllar Jõrbergi kodu. Kõik suured kunstnikud on milleski sarnased!